

Cultura i Espectacles

Mor un dels grans poetes catalans



Desapareix als 82 anys, víctima d'un càncer, el poeta de la Segarra Joan Margarit, un dels escriptors més llegits de la nova literatura catalana i mestre d'arquitectes

Margarit pica paret

David Castillo
BARCELONA

Era a una sessió de fotos amb el Xarim Aresté i amb la Canon del Gerard Quintana quan una trucada del diari m'informava de la mort del poeta Joan Margarit, vell amic des de començament dels vuitanta i mestre per a molts de nosaltres. Guia generós, però sempre des de la paraula. Margarit t'ajudava a perfilar un poema i treure-li incorreccions, però mai t'obria portes perquè sabia que el nostre ofici era dur i no valien recomanacions. Jo sempre havia

pensat que el seu origen, en un feréstec poble de la Segarra, havia estat un incentiu per a un home que es va moure en la poesia de tocar de peus a terra i el càlcul d'estructures a l'arquitectura. No hem d'oblidar que el poeta va ser durant anys mestre d'arquitectes i cada cop que hi havia un enfonsament a la ciutat, la seva empresa hi acudia, fos en un túnel, el forat del Carmel o les aigües d'un edifici del Coll, on me'l vaig trobar un dia amb el casc entre obrers, enginyers i geòlegs. Alguns poemes dels seus llibres més notables parla-

ven d'això. I quan es va jubilar el primer que em va dir és que ja no hauria de témer mai més trucades de matinada perquè un dels seus edificis s'havia enfonsat amb morts.

Gerard Quintana, que ha estat gairebé tan insultat pel seu premi Ramon Llull com ho havia estat el Joan quan va rebre el Cervantes, immediatament va citar el poema *Els morts*, que el Joan sempre recitava posant èmfasi i picant la paret: "Els tres cops dels palmells damunt del mur: / Un, dos, tres: pica paret. / Ens llancem endavant mentre ressonen /

i ens aturem mirant l'esquena de la Mort, / que es gira molt de pressa per sorprendre / els qui es mouen encara amb l'embranchida / i els fa fora per sempre d'aquest joc."

La interpretació d'un poema de tantes lectures ja serviria per omplir aquest obituari, però l'única conclusió és la tristesa. Durant les últimes setmanes i mesos des que se li va declarar el càncer que ha posat fi a la seva vida, vaig parlar amb el Joan en diferents ocasions. Li trucava al matí perquè a la tarda es quedava sense forces i amb la gola seca a causa

dels tractaments. Un matí em va dir amb sorna que anava cap al pòquer: "Què vols que faci ja? Tinc els tres asos, quasi 83 anys, el càncer que no em deixa i la possibilitat del coronavirus. Tot té un final i el meu sembla ja decidit." Vaig continuar provant de trobar-lo, però va deixar de respondre. Fa aproximadament una setmana em va trucar ell per dir-me, amb veu d'ultratomba, que el quart tractament també havia fracassat i que li quedaven poques coses a fer. Eren més de les sis de la tarda i tenia ganes de parlar. Amb prou feines

es podia passejar pel passadís de casa, però estava molt content perquè havia pogut enllestir un últim poemari i el seu editor Josep Lluç –al qual apreciava– l'havia rebut. Quan es va fatigar, suposo que també pels meus intents infructuosos de donar-li ànims, va dir que esperava poder-me tornar a trucar.

Enrere queden infinitat de recitals plegats, viatges a ciutats insospitades i, sobretot, converses que podien ser indistintament sobre aspectes de l'arquitectura que m'interessaven, sobre el jazz clàssic i, sobretot, sobre les formes

L'APUNT Afirma Pereira

Xavier Castillón

En dia tristos com el d'ahir, en què l'actualitat cultural està marcada per la pèrdua de grans noms de les lletres i de les arts, em ve al cap el protagonista d'*Afirma Pereira*, la cèlebre novel·la d'Antonio Tabucchi. Pereira és un periodista de mitjana edat que, l'estiu del 1938, porta la secció de cultura d'un petit diari portuguès, el *Lisboa*, on passa els seus dies traduint contes france-

sos. Quan un jove idealista li demana feina, Pereira li encarrega necrològiques d'escriptors vius que, per edat, podrien morir en qualsevol moment. Una precaució lúgubre i en desús —com els contes francesos— als diaris. En canvi, la mort sempre és un factor noticable, que restitueix honors i convida a descobrir o redescobrir l'obra del difunt, que ja no necessita la fama.



Joan Margarit en una sessió de fotos del 2012; en aquesta pàgina, recitant el 2005 amb Montserrat Carulla; en una escola de Sanatija, quan va ser declarat fill predilecte de la localitat; durant el Sant Jordi del 2007 ■ J. LOSADA / P. VIRGILI / ARXIU / R. MARGOT

poètiques que l'apassionaven. Caminant pel carrer, mirava unes casetes baixes de Gràcia i les col·locava per davant dels palaus i el luxe. Li agradava l'austeritat i la senzillesa. En arquitectura, en música i també en poesia, de la qual demanava que fos intel·ligible. "Si vostè no ho entén és que no funciona", contestava en el moment del torn de preguntes als recitals. Una vegada va venir al meu pis del Raspall i em va renyar pels milers de llibres a les parets, no tant pel pes que el feia perillar sinó pel fet de tenir-ne tants: "Mira els savis de l'antiguitat, es movien amb els llibres que cabien en un bagul." Costava força dur-li la contrària perquè segurament tenia raó, però molts de nosaltres som com les iaies que acumulen menjar cada cop que algun polític fa un pet.

La seva obra és plena de poemes descartats per ell mateix: infinitat de llibres liquidats al cent per cent en antologies i sempre amb els últims a l'avantguarda. Entre els últims, un d'autobiogràfic en prosa, una antologia i una poètica, tots al Grup 62, que també té l'inèdit.

Des dels primers llibres publicats a començament dels anys seixanta, Margarit havia revisat profunda-

ment la seva obra mentre bastia amb un ribot sense contemplacions els nous poemes. De fet, en l'última antologia, *Sense el dolor no hauríem estimat*, reduïa a dos poemes vint anys d'obra. Respectava una mica més l'eix central, que s'inicia amb *Estació de França* (1999), publicat en una edició bilingüe a l'hiperion de Madrid perquè no trobava interlocutors vàlids en l'edició d'aquí. El llibre va ser un gran èxit a

Joan Margarit ha bastit una obra des dels anys seixanta, revisada a fons sense pietat

tot el país i de gran projecció internacional. Seria el precedent de *Joana*, del 2002, poemari elegíac a la seva estimada filla i companya de l'estudi d'arquitectura, un llibre marcat pel dolor, amb moments que mostraven la destrucció que implica la vida: "Plovia amb deixadesa. / A les nou de la nit —dinou d'octubre— / la Joana arribava espantada al quiròfan / voltada per nosal-

tres, que ens quedàvem / a la saleta mal il·luminada devora els ascensors. / Diu que ella, en un intent desesperat / de salvar-se, va dir t'estimo al metge..."

Tot i ser un poemari que podríem equiparar a la repercussió que va tenir *Estimada Marta*, de Miquel Martí i Pol, *Joana* no va tenir efectes terapèutics perquè el Joan es va desfer. En algunes de les gires que vam fer durant la primera dècada del segle, preferia quedar-se als hotels, corregia poemes nous i plorava per les filles mortes, pel pas del temps, pels records de la joventut, però també mantenia el crit d'esperança quan parlava dels altres fills, Mònica i Carles, de la seva dona Mariona Ribalta o del seu estimat soci Carles Buxadé. O pel trompetista Chet Baker i pels seus amics poetes Martí Pol, Pere Rovira, Jaume Pont, Sam Abrams o García Montero.

Joana va esperonar definitivament la seva obra fins a convertir-lo en el poeta més llegit i en molts sectors en el més admirat de la poesia catalana. La primera dècada del nou segle l'acaba amb tres llibres destacats: *Càlcul d'estructures* (2005), *Casa de misericòrdia* (2007) i *Misteriosament feliç* (2008). Margarit s'havia

fet fort després de la pèrdua i es mostrava pletòric, com al poema epifànic *Amor i supervivència*: "Destruït el passat, sempre intentem / reconstruir-lo, com a un casalot. / Però no hi viu ningú. No hi ha ni la litúrgia / que té de matinada l'autopista. / Comprenc ja poques coses d'aquells dies. / Queden els resultats. Durs a vegades. / Una casa de nines i l'escalaf / que ocultaven la teva soledat. / Ferides lleuges sota benes blanques. / Camino sota llunes impeccables / que van lluir en la teva infància, sento un ordre de contes d'adormir-te..."

Entre els poemaris de l'últim cicle de la seva obra, *Es perd el senyal*, publicat el 2012, resulta gairebé profètic. Té imatges on el dolor i l'amor formen un binomi devorador i devastador, com *Primera nit a Forès*, la seva residència estiuenc prop de la seva Sanatija natal: "La casa abandonada quan va acabar la guerra. / Amb el vent assetjant per les finestres / i remors d'aus nocturnes a les teules, / no transmetia una pau de llar / en aquest món on cal tenir una casa. / L'emparança va ser aquells murs de pedra. / No quedava cap més record que el sutge / gelat envernissant la llar

de foc. / Per tenir casa has de guanyar la guerra."

Recordo quan me'l va llegir. Em convidava sovint a esmorzar en cafeteries o granges del voltant de Francesc Macià, per Sant Gervasi petit o prop de l'avinguda del Tibidabo, on deia que no li costava tant aparcar l'Audi. Demanava iogurts i pastes de xocolata. Un dia, mentre llegia un dels poemes, se'ns va acostar una noia que el va identificar. Ell em va

Margarit és i serà un dels poetes més llegits i estimats del nostre panorama

presentar i li vam firmar una dedicatòria en un tovalló, a ella i a una de les cambreres cubanes, que ens va comparar amb Martí. No recordo el comentari, però no va ser amb el típic to burleta dels que freqüenten els del gènere sinó que va interpretar-ho com una victòria davant el silenci que habita majoritàriament les nostres vides. Una vegada, a casa, li vaig ensenyar els seus lli-

bres vells i li vaig retreure que fos destructiu amb llibres que ens havien marcat tant. "Cal ser inflexible", va sentenciar. Me'ls miro dedicats, alguns antics, mentre lleigeixo el *Poètica*, que és encara novetat, i resulta revelador, un punt final que comporta el que és i serà Margarit a partir d'ara, un dels poetes més llegits i estimats del nostre panorama: "En el nostre univers, la complexitat —la vida— ve donada per la monumental combinatòria de partícules simples —elementals, les hem anomenat, amb un adjectiu més concís encara—. Avancem cap a alguna cosa que només acaba per ser-ho després d'una enorme quantitat de combinacions. Avancem cap al màxim de la pròpia complexitat, i això ha de deixar d'ocórrer tan sols amb la vellesa o la mort. Les persones a les quals la vida cansa en excés, per la seva pròpia debilitat o perquè els ha tocat una situació de partida molt dura i difícil, de vegades són proclius a buscar refugi en un descens d'aquesta complexitat, a buscar la senzillesa, una senzillesa que els va debilitant més encara, perquè la senzillesa només pot gaudir-se al final de la vida, com un retorn." ■